

A VÁROSI KÖZTÉRRŐL, A VÁROSI KÖZLEKEDÉSRŐL

http://prezi.com/hl-dxpud8eu8/edit/#0_24309637

Fleischer Tamás
MTA KRTK Világgazdasági Intézet
<http://www.vki.hu/~tfleisch/>
fleischer.tamas@krtk.mta.hu
tfleischer@vki.hu

Humánökológia szakirány
ELTE Társadalomtudományi Kar
Társadalomtudományok Módszertana Tanszék
A „Város, közlekedés, társadalom” kurzus 1. órája
Budapest, 2014. február 10.

A városi köztétről, a városi közlekedésről

Brüsszel 2003

A városi köztétről, a városi közlekedésről

Ki a gazda?
Ki határozza meg a szabályokat?
Hogyan csatlakozik az „út” és a „ház”?

Budapest 2005

A városi köztétről, a városi közlekedésről

- Mumford, Lewis: a város **Hajlék, Erőd, Templom**, - azaz védelem természeti, társadalmi és spirituális vonatkozásban (Mumford L (1985) Város a történelemben. Gondolat)
- Ha a házak közti teret, a közteret, az utcát állítjuk középpontba, akkor a város: **Fórum, Korzó, Piac** – azaz eszmék, emberek és áruk találkozási tere
- Valójában szükség van mind a dinamikus elemre (*link*) mind pedig a célpontok világára (*place*)
- Peter Jones - Natalya Boujenko - Stephen Marshall (2007) **Link & Place** - A Guide to Street Planning and Design. Landor Publishing
- Pl. az idő értéke: *link* időmegtakarítás *place* eltöltött idő =>

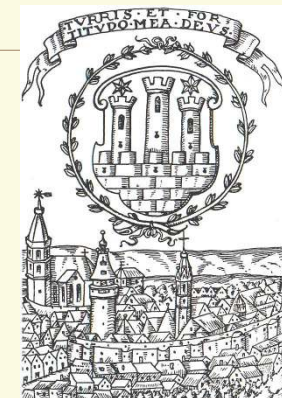
8

A városi köztétről, a városi közlekedésről

- Helyek és nem-helyek** (Augé, Marc: Non-places: Introduction of an Anthropology of Super-modernity 1995)
- Nem-hely**-ek: az utazás, kereskedelem, a mozgás terei.
- A **hely** attribútumai: **identitás, reláció és történet**
- [FT:] a nem-helyeken **egy dimenzióval** vagyunk jelen: utas, vevő, ügyfél, „ketteske”
- Otthonossá - de legalább több-dimenzióssá tenni a nem-helyeket**
- Pl. a **pályaudvarok új szerepe a városban** egyfunkciós indóház + **városterem helyett a város közterületének része, bevásárlóközpont, kiterjedt aktivitási lehetőségek stb.** => ... 'Hátat fordít-e a város a pályaudvarnak?'
- fókusz: választóvonal vizsgálata a link/place funkciók között => előtte: szemléleti eltávolítás és szemléletváltás a városban**

9

Forrás: Dr Lackner Kristóf egykorú rézmetszete

Sopron 1610 körül és a város címere

Sopron, Kolostor utca

Forrás: Sterbenz Károly illusztrációja. Sopron útikalauz, Sopron, 1956 illetve saját felvétel 2003 október

Sok belső célpont: a sűrű belső kapcsolatrendszer egyik feltétele

12

Párizs, Quartiere Latine

Forrás: Engwicht, David: Towards an Eco-city. Calming the traffic. Envirobook, Sydney, 1992

Itt nincs szakadás az utca és a környezete között („kis léptékben erős kapcsolat”)

13

Székely kapu kispaddal

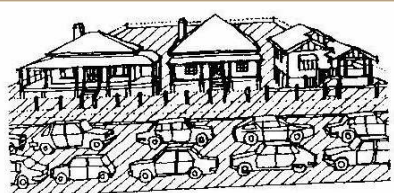
Forrás: Szatyor Győző rajza, Tarján Gábor: Mindennapi hagyomány. Mezőgazdasági Kiadó, 1984

Székelykapu, szakállsáritó, zsindely fedésű boronaház [SZÉKELYFÖLD]

14

Bezárkózás és hátat-fordítás

Elfordulás
és bezárkózás –
öt felvonásban (5)

Forrás: Engwicht, David: Towards an
Eco-city. Calming the traffic.
Envirobook, Sydney, 1992

20

27

BUDAPEST

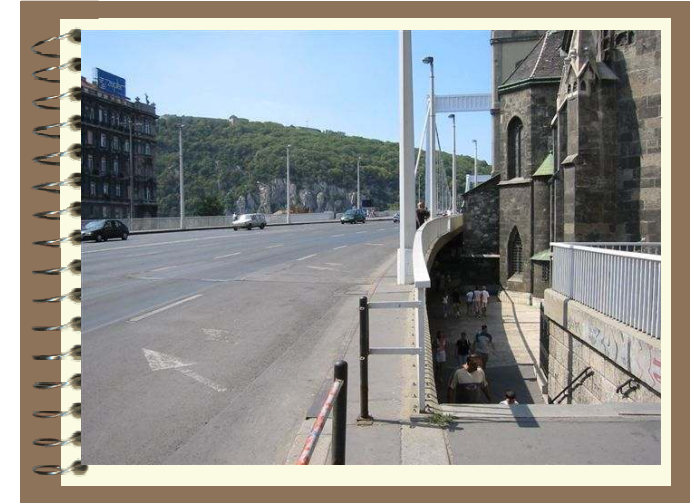

BUDAPEST

BUDAPEST

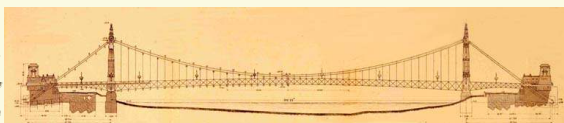
22

Cél: visszafordulni az utca felé

- *A visszafordulás nem a múltba való visszafordulást jelenti*
- Elemzésre van szükség: mit nyertünk és mit veszítettünk?
- Idő-csapda: sebesség = időmegtakarítás? Hol ez az idő?
- Tér-csapda: „autóval több dolgot tudunk elintézni” – de közben az utca kiürül, a célpontok átrendeződnek
- Társadalmi csapda: az autó kényszerré válik a másik ember számára is

A közlekedők tragédiája

- Garrett Hardin (1968) Science – Hankiss E (1979) Társadalmi csapdák (Gyorsuló idő) – Mészáros László Észjárások stb.

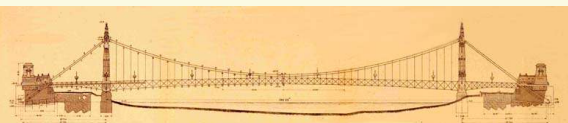
10 tehén	10 liter tej	100 l	(10 x 10)
11 tehén	9 liter tej	99 l	(18 + 9 x 9)
12 tehén	8 liter tej	96 l	(2 x 16 + 8 x 8)
15 tehén	5 liter tej	75 l	(5 x 10 + 5 x 5)
16 tehén	4 liter tej	64 l	(6 x 8 + 4 x 4)

- Az egyének racionális megfontolásait követik – és mindenki rosszul jár. (ld. családi érdek vs. közérdek)
- Nem lehet kilépni a folyamatból (ld. még 'dollár árverés')
- Kiutak: kooperáció, tanulás, stratégia változtatása,
- ill. a közlekedő felparcellázása (ld. Erdély)

44

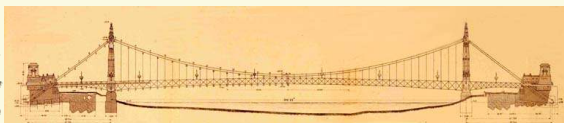
A közlekedők tragédiája

- Vissza az autókhoz: társadalmi csapda az utcák kiürítése, a helyi célpontok leépülése.
- Kényszeresen terel a távoli pontokba; autóhasználati kényszer (USA, bevásárlóközpontok, autós létesítmények)
- „jogosítványfüggőség”
- Sebesség, vele a távolság nő => tranzit szakasz hossza nő, => ipari megoldások előtérbe kerülése a közlekedésben

Áramlás-centrikus közlekedéstervezés

- Hatvanas – hetvenes évek; cél helyet csinálni a gépkocsinak, a gépkocsi-közlekedésnek
- Kiiktatni, ami útban van: a villamosmegálló, a járda, az átkelőhely, a rakodó autó, a fák, a házak... –
- ...vagyis maga a város... és a gyalogosok, az emberek.
- A város alárendelése az átmenő forgalomnak. Példa a városi úthálózat integritása megszűnik, hogy az országos úthálózat egységben legyen kezelhető.

Forrás: Szabóki Zsolt – Gera Mihály: A Belváros. Képzőművészeti, Budapest, 1988.

Az Erzsébet híd hat forgalmi sávot présel át a Belvárosra

Az Erzsébet-híd pesti hídfője 19??

Az Erzsébet-híd pesti hídfője 19??

Új prioritások

- Cél: megváltoztatni (visszafordítani) a prioritásrendet: átmenő gépkocsi, megálló gépkocsi, közforgalmú közlekedés, kerékpáros, gyalogos helyett ugyanez fordítva. =>

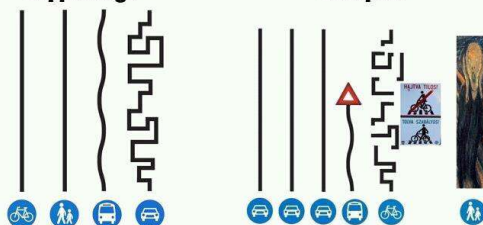
56

Átrendezni a prioritásokat

Forgalomszervezési irányelv

Koppenhága

Budapest

via Copenhagenize.eu + Belzebub

<http://www.copenhagenize.com/2012/02/copenhagenize-traffic-planning-guide.html>

58

A fogyatékkal élő gépkocsi esete...

Új prioritások

- Cél: megváltoztatni (visszafordítani) a prioritásrendet: átmenő gépkocsi, megálló gépkocsi, közforgalmú közlekedés, kerékpáros, gyalogos helyett ugyanez fordítva.
=>
- Visszafoglalni a felszint, a „járdát” a közterületet;
- *Nem-helyből helyé varázsolni a város belakott részeit*
- Ez nem csak közlekedési kérdés, *várospolitikai, környezeti, egészségügyi* stb.
- És amit mindenki tehet azért, hogy jobb legyen a város: *a gyalogos méltósága*. Természetesnek tekinteni, kikényszeríteni a gyalogos előnyét.

69

A tanulságok összefoglalása

- A városi közterületek *találkozási hely* funkciója fokozatosan kiüresedett, bezárkózás, a közterületnek való háttal fordítás jellemzi a közterülethez való viszonyunkat.
- A változásoknak az egyik elősegítője volt az autó, és a városi térnek az autók folyamatos áramlása érdekében végzett áttervezése, a *nem-hely* funkciójú terek szaporodása.
- A városi gépkocsi-használatot jól modellezi a *‘közlegetők tragédiája’* – miközben rövid távon és a magunk szempontjából racionális döntést hozunk, egyben (önmagunkat is beleértve) mindenkinek rontjuk az utazási körülményeit.
- A lakható város megteremtése érdekében *vissza kell fordulnunk az utca, a közterület felé*, és meg kell változtatnunk a mára ott kialakult prioritásokat.
- Ez részben várostervezési, várospolitikai feladat, de emellett *mindenki maga is tehet azért, hogy gyalogosként visszafoglaljon* valamit a városi köztérből.

71

